

6. R2M Upravlenye proektamy y prohramamy [R2M Management of projects and programs] / zared. S. D. Bushueva. Kyiv: Naukovyisvit, 2009. T.1: Versiya 1.2: Rukovodstvo po upravleniyu innovatsyonnymy proektamy y prohramamy predpriyatiya. 2009. 198 s.

7. Upravlinnia informatsiynymy proektamy i prohramamy. Metodolohiia. Standart Ministerstva finansiv Ukrainy: MFU 75.1 – 00013480 [Management of information projects and programs. Methodology. Standard of the Ministry of Finance of Ukraine: MFU 75.1 – 00013480]: Kyiv, 2010. 63 s.

8. Ansoff I. Strategic management: monograph. London: Palgrave Macmillan, 2007. 251 p. URL: <https://link.springer.com/book/10.1057/9780230590601>

9. Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina [Goals of Sustainable Development: Ukraine]. Natsionalna dopovid. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytk i torhivli Ukrainy. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf

10. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini [On local self-government in Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR. URL: <http://www.Zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr>.

11. Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine]: pryiniatana 5 sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. Kyiv: Pravo, 1996. 63 s.

12. Bushuev S. D. (2012). Vektornaia model toчек byfurkatsyy v prohramakh razvytyia orhanyzatsyy [Vector model of bifurcation points in organization development programs]. Upravlinnia rozvytkom skladnykh system – Development management of folding systems, 12. 26-29.

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Горошкова Лідія Анатоліївна, д.е.н., доцент, академік Академії економічних наук України, професор кафедри екології Національного університету «Києво-Могилянська академія», вул. Григорія Сковороди, 2, Київ 04655, Україна, e-mail: goroshkova69@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7142-4308>

Researcher ID: D-6527-2019

Карбівничий Роман Олексійович, м.н.с. Науково-дослідної лабораторії «Науки про Землю» Національного університету «Києво-Могилянська академія», вул. Григорія Сковороди, 2, Київ 04655, Україна, e-mail: ivan.karbivnichii@gmail.com

Маслова Оксана Володимирівна, к.ф.-м.н., доцент, доцент кафедри технологій навчання, охорони праці та дизайну Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти, вул. Леваневського, 52/4, Біла Церква, Київська обл., 09100, Україна e-mail: maslovaoksana899@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

Horoshkova Lidiia, D. Sc. In Economics, Professor of the Department of Environmental Studies, National university of «Kyiv-Mohyla academy», 2 Skovorodyvul., Kyiv 04070, Ukraine, e-mail: goroshkova69@gmail.com

Karbivnychy Roman, junior researcher of the Scientific Research Laboratory «Earth Sciences», National university of «Kyiv-Mohyla academy», 2 Skovorodyvul., Kyiv 04070, Ukraine, e-mail: roman.karbivnichii@gmail.com

Maslova Oksana, Ph.D.-M.Sc., associate professor, head of the Department of Learning Technologies, Occupational Safety and Design of the Belotserk Institute of Continuing Professional Education, str. Levanevsky, 52/4, BilaTserkva, Kyiv region, 09100, Ukraine, e-mail: maslovaoksana899@gmail.com

УДК 338.13

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-55-97-105>

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ МЕХАНІЗМУ ЗАКУПІВЕЛЬ ТОВАРІВ, РОБІТ І ПОСЛУГ ЗА БЮДЖЕТНІ КОШТИ

**Ксьонжик І. В.,
Мацьків Г. В.,
Сорочан Н. Г.**

Предметом дослідження є практичний досвід функціонування механізму публічних закупівель товарів, робіт і послуг в країнах-членах Європейського Союзу, його реформування під впливом впровадження нових законодавчих норм ЄС у сфері публічних закупівель, та гармонізація національних законодавств країн-учасниць із Директивами 2014/23/ЄС, 2014/24/ЄС та 2014/25/ЄС.

Метою роботи є встановлення впливу нових законодавчих норм Європейського Союзу у сфері публічних закупівель на механізм здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти у Європейському Союзі, виявлення переваг застосування цих норм.

Методологічною основою статті є сукупність методів пізнання, що застосовуються до механізму публічних закупівель. Основу дослідження склали загальнонаукові методи, а саме: діалектичний, що передбачає об'єктивність, всебічність і системність пізнання; логічний; спеціальні методи наукового пізнання: історичний, метод системного аналізу і узагальнення нормативних документів. Загальна логіка статті базується на комплексному і системному підході з використанням сучасного наукового апарату.

Результати роботи. У статті встановлено основні напрями змін механізму та інструментів публічних закупівель в країнах Європейського Союзу, що відбулися після запровадження в дію норм Директив 2014/23/ЄС, 2014/24/ЄС та 2014/25/ЄС, здійснено аналіз переваг від їх імплементації у національній законодавстві держав-учасниць. Проведено оцінку ефективності ринку публічних закупівель у країнах ЄС. Обґрунтовано напрями та джерела подальших досліджень, насамперед, через врахування аспектів цифровізації сфери державного управління і фінансів, соціальних та екологічних інновацій.

Галузь застосування результатів. Результати можуть бути використані органами державної влади і місцевого самоврядування, територіальними громадами, суб'єктами господарювання різних форм власності.

Висновки. Нові норми законодавства ЄС у сфері публічних закупівель, викладені у Директивах 2014/23/ЄС, 2014/24/ЄС та 2014/25/ЄС спрямовані на спрощення процедур публічних закупівель товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти, що сприяє вільному руху товарів і послуг в країнах Європейського Союзу. Як наслідок, замовники отримують краще співвідношення ціни та якості. Таким чином, публічні закупівлі стають інструментом стратегічної політики ЄС. Хоча не можна стверджувати, що політика публічних закупівель ЄС є бездоганною, але в процесі її розробки та впровадження завжди враховується досвід усіх країн-учасниць. Державний сектор ЄС може використовувати закупівлі товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти для збільшення кількості робочих місць, зростання та інвестицій, а також для створення економіки, яка є більш інноваційною, ресурсо- та енергоефективною і соціально інклюзивною.

Ключові слова: публічні закупівлі, товари, роботи, послуги, механізм, Директиви, ефективність, органи державної влади, муніципалітети.

EUROPEAN EXPERIENCE OF FUNCTIONING AND CONTROL OF THE MECHANISM OF PROCUREMENT OF GOODS, WORKS AND SERVICES AT BUDGET COSTS

Ksonzhyk Iryna,
Matskiv Halyna,
Sorochn Nataliya

The subject of the study is the practical experience of the functioning of the mechanism of public procurement of goods, works and services in the member states of the European Union, its reformation under the influence of the introduction of new EU legislative norms in the field of public procurement, and the harmonization of the national legislation of the participating countries with Directives 2014/23/EU, 2014/24/EU and 2014/25/EU.

The purpose of the work is to establish the impact of the new legislative norms of the European Union in the field of public procurement on the mechanism of procurement of goods, works and services for budget funds in the European Union, to identify the advantages of applying these norms.

The methodological basis of the article is a set of cognitive methods applied to the mechanism of public procurement. The research was based on general scientific methods, namely: dialectical, which implies objectivity, comprehensiveness and systematic knowledge; logical; special methods of scientific knowledge: historical, method of systematic analysis and generalization of normative documents. The general logic of the article is based on a complex and systematic approach using modern scientific apparatus.

Results of the article. The article establishes the main directions of changes in the mechanism and tools of public procurement in the countries of the European Union, which took place after the implementation of the norms of Directives 2014/23/EU, 2014/24/EU and 2014/25/EU, an analysis of the advantages of their implementation in national legislation of member states. The evaluation of the efficiency of the public procurement market in the EU countries was carried out. The directions and sources of further research are substantiated, first of all, by taking into account the aspects of digitalization of the sphere of public administration and finance, social and environmental innovations.

Field of application of results. The results can be used by state and local self-government bodies, territorial communities, and economic entities of various forms of ownership.

Conclusions. The new norms of EU legislation in the field of public procurement, set out in Directives 2014/23/EU, 2014/24/EU and 2014/25/EU, are aimed at simplifying procedures for public procurement of goods, works and services for budget funds, which promotes the free movement of goods and services in the countries of the European Union. As a result, customers get better value for money. Thus, public procurement becomes a tool of EU strategic policy. Although it cannot be claimed that the EU's public procurement policy is flawless, the experience of all participating countries is always taken into account in the process of its development and implementation. The EU public sector can use the procurement of goods, works and services with budget funds

to increase the number of jobs, growth and investment, as well as to create an economy that is more innovative, resource and energy efficient and socially inclusive.

Keywords: public procurement, goods, works, services, mechanism, Directives, efficiency, state authorities, municipalities.

JEL Classification: E20, G18, M10, M20

Постановка проблеми. Сектор державних або публічних закупівель Європейського Союзу є самим відкритим і ліберальним у світі, і повністю відповідає загальносвітовому тренду до забезпечення прозорості і підзвітності використання бюджетних коштів та реалізації права на інформацію. Це є ознакою й умовою функціонування демократичного суспільства, та можливістю суспільства, в цілому, і кожного громадянина, відслідковувати порядок прийняття бюджетних рішень та їх виконання [1].

Поточні цілі публічних закупівель в країнах Європейського Союзу виходять далеко за межі простого постачання товарів і послуг певній групі замовників. Публічні закупівлі стали вагомим частиною державної політики і, таким чином, ключовим інструментом для розвитку європейського суспільства різними способами. Це дозволяє при розробці критеріїв закупівель дотримуватись інтересів широкого кола зацікавлених осіб, які перевищують інтереси кінцевих користувачів наданих послуг та придбаних товарів [2, с. 355-400].

Аналіз досліджень і публікацій. Основоположні аспекти механізму здійснення публічних закупівель розглядаються в роботах зарубіжних і вітчизняних вчених, таких, як: Ф. Снайдер, Дж. Мартін, О. Ганчак, В. Гончарова, О. Грибовський, В. Колотій, О. Покрещук, О. Стародубцев, Ю. Фалко, Г. Файвеш, О. Шатковський, а також у звітах міжнародних організацій.

Теоретичні аспекти організації публічних та приватних закупівель, оцінки їх ефективності досліджували О. С. Мельников, Д. Є. Мартинович та інші науковці. Дослідження надійності системи публічних закупівель проводили М. П. Галушак, О. Я. Галушак, М. С. Письменна. Специфічним аспектам здійснення публічних закупівель в Україні приділяли увагу такі науковці, як І. Влялько, О. Овсянюк-Бердадіна, М. Остап'юк, В. Пашков, Я. Петруненко.

Мета статті – дослідити вплив нових законодавчих норм Європейського Союзу у сфері публічних закупівель, викладених у Директивах 2014/23/ЄС, 2014/24/ЄС та 2014/25/ЄС на механізм здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти у Європейському Союзі, виявити переваги застосування цих норм.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державні або публічні закупівлі здійснюються державними органами Європейського Союзу (далі – ЄС) та його держав-членів з метою реалізації контрактів на виконання громадських робіт і закупівлю товарів і послуг відповідно до принципів, що викладені в Договорах Європейського Союзу. Такі закупівлі становлять 19% ВВП ЄС станом на 1 січня 2021 року [3] і з 1970-х років підпадають під дедалі більше регулювання через їх важливість для єдиного європейського ринку.

Країни ЄС мають різні обсяги державних витрат на придбання товарів, робіт та послуг за бюджетні кошти. Так, у Нідерландах майже 45% загальних державних витрат спрямовується через закупівлі. Це відповідає приблизно 19,5% національного доходу в 2018 г., що у 3 рази перевищує обсяг державних витрат Кіпру (6,4 % від ВВП), у 2,7 рази більше державних витрат Ірландії (7,2 % від ВВП). У Греції відносна вага закупівель у внутрішньому бюджеті набагато менша (близько 20% від загальних витрат), але розмір залишається значним для економіки (близько 10% ВВП). Проте обсяг цих закупівель не завжди свідчить про їх ефективність, оскільки цей сектор у кожній країні має свої корупційні складники [4].

Ефективність публічних закупівель визначається насамперед додержанням усіма учасниками цієї системи вимог щодо економії та справедливості під час їх організації. Від ефективності здійснення публічних закупівель залежить успішність функціонування економіки ЄС в цілому. Відповідно, актуалізується питання подальшого розвитку системи публічних закупівель та підвищення ефективності використання державних коштів з метою забезпечення населення Європейського Союзу якісними товарами та послугами [5, с. 201-208].

Країни ЄС різняться і за рівнем ефективності ринку публічних закупівель товарів, робіт і послуг. Загальна ефективність їх державних закупівель відображає основні аспекти ринків закупівель у країнах ЄС і є сумою балів за дванадцятьма окремими показниками, які в сукупності оцінюють конкуренцію на ринку публічних закупівель, доступ до нього, його прозорість, участь малих фірм, якість даних. Найбільш високоефективними є ринки публічних закупівель Великобританії, Хорватії, Данії, Естонії, Франції, Швеції, Фінляндії та Ісландії. Низькою ефективністю характеризуються ринки державних закупівель Греції, Італії, Кіпру, Іспанії, Португалії та ін. (табл. 1).

Таблиця 1. Оцінка ефективності ринку публічних закупівель у країнах ЄС у 2018 році

Низька ефективність	Середня ефективність	Висока ефективність
< 3 балів	3 бали	> 3 балів
Кіпр, Румунія, Португалія, Болгарія, Іспанія, Італія, Словенія, Греція	Ірландія, Литва, Польща, Латвія, Чехія, Люксембург, Австрія, Словаччина, Угорщина, Бельгія, Німеччина, Нідерланди	Велика Британія, Хорватія, Данія, Естонія, Франція, Швеція, Фінляндія, Ісландія, Н

Джерело: [6].

Згідно з дослідженням 2011 року, підготовленим для PwC, London Economics і Ecorys, Велика Британія, Франція, Іспанія, Німеччина, Польща та Італія разом відповідали за близько 75% усіх державних закупівель у ЄС та Європейській економічній зоні з точки зору кількості контрактів, укладених через процедури, регульовані

ЄС, і за вартістю. Велика Британія уклала найбільше контрактів у вартісному вираженні, а Франція мала найбільшу кількість контрактів [3].

Хоча Сполучене Королівство вийшло з ЄС31 січня 2020 року, існуючі правила продовжували діяти до 31 грудня 2020 року відповідно до угоди про вихід з ЄС.

У праві Європейського Союзу визначення публічних закупівель дається в двох директивах, що їх регулюють:

1. Директиві 2004/18/ЄС щодо координації процедур укладання державних контрактів на виконання робіт, постачання товарів та надання послуг (інакше «класична» директива) [7].

2. Директиві 2004/17/ЄС щодо координації процедур укладання державних контрактів у сфері водопостачання, енергетики, транспорту та поштових послуг [8].

В цих директивах розкривається зміст поняття «державного договору», точніше «публічного договору» [9]. Щоб найповніше охарактеризувати дане поняття, необхідно, передусім, розглянути, хто в правовій системі ЄС може виступати в ролі замовника. Згідно з пунктом 9 статті 1 директиви 2004/18/ЄС в особі влади, яка укладає Договір (далі – замовник) виступають: держава; муніципальні утворення; органи, діяльність яких регулюється публічним правом, об'єднання, створені одним чи декількома такими утвореннями, діяльність яких регулюється публічним правом.

Щоб створити рівні умови для бізнесу в Європі, ці та інші Директиви встановлюють мінімально гармонізовані правила публічних закупівель. Такі правила регулюють порядок закупівлі товарів, робіт і послуг органами державної влади та певними операторами комунальних послуг. Вони перенесені в національне законодавство і застосовуються до тендерів, грошова вартість яких перевищує певну суму. Для тендерів меншої вартості застосовуються норми національного законодавства. Разом з тим, норми національного законодавства також мають реалізовувати загальні принципи права ЄС [10].

Щороку понад 250 000 органів державної влади в ЄС витрачають близько 14% ВВП (близько 2 трильйонів євро на рік) на закупівлю послуг, робіт і товарів за бюджетні кошти. У багатьох секторах, таких як енергетика, транспорт, поводження з відходами, соціальний захист та надання послуг у сфері охорони здоров'я чи освіти, державні органи є основними покупцями. Вдосконалення механізму публічних закупівель може дати значну економію: навіть підвищення ефективності на 1% може заощадити до 20 мільярдів євро на рік [11, с. 509-525].

Публічні закупівлі мають значний вплив на формування європейської економіки нового типу – інноваційної, стійкої, конкурентоспроможної, ресурсо- та енергоефективної, екологічної та соціально орієнтованої. Вони не лише вирішують завдання забезпечення додаткового джерела економічного зростання та створення робочих місць, у тому числі за рахунок полегшення доступу до контрактів на публічні закупівлі з боку малих та середніх підприємств. Публічні закупівлі широко використовуються як інструмент: реалізації макроекономічних завдань; цифровізації процесів у сфері державних та муніципальних фінансів; забезпечення оптимального співвідношення ціни та якості товарів, що закуповуються, робіт, послуг; просування інноваційних товарів та послуг на європейський ринок; обміну досвідом та ноу-хау у сфері державних закупівель [12, с. 238-243].

Саме тому Європейська комісія розглядає публічні закупівлі як критично важливий інструмент для стимулювання економічного зростання та відновлення економіки Європи після фінансової кризи 2008–2009 рр., а тепер і для виходу з рецесії, спричиненою поширенням COVID-19 [13] та повномасштабною збройною агресією Росії проти України.

Стратегія публічних закупівель Європейської комісії зосереджена на 6 стратегічних пріоритетах політики, які були викладені в комуніке 2017 року «Змусити публічні закупівлі працювати в Європі та для Європи». Вони спрямовані на вдосконалення практики публічних закупівель у ЄС шляхом співпраці державних і муніципальних органів влади з іншими зацікавленими сторонами.

Директиви ЄС щодо публічних закупівель охоплюють тендери, вартість яких перевищує встановлену суму. Основними принципами цих директив є прозорість, рівне ставлення, відкрита конкуренція та раціональне процедурне управління. Вони спрямовані на створення конкурентного, відкритого та чітко регульованого ринку закупівель. Це важливо для ефективного використання державних коштів та коштів муніципалітетів.

Ці директиви також забезпечують компаніям ЄС доступ до швидкої та ефективної перевірки. Мережа перевірочних органів ЄС допомагає гарантувати ефективне застосування правил державних закупівель на національному рівні.

Щодо поточної правової бази, правил, порогових значень та рекомендацій проведення публічних закупівель в ЄС, то необхідно зазначити, що до 18 квітня 2016 року країни ЄС повинні були імплементувати наступні три директиви в своє національне законодавство:

1. Директива 2014/24/ЄС про державні закупівлі [14].

2. Директива 2014/25/ЄС щодо закупівель установами, які працюють у секторах водопостачання, енергетики, транспорту та поштових послуг [15].

3. Директива 2014/23/ЄС про укладання концесійних контрактів [16].

Ці Директиви щодо публічних закупівель, закупівель комунальних послуг та концесій були прийняті Європейською Радою 24 лютого 2014 року [17]. Державам-членам ЄС було дозволено до 18 квітня 2016 року

імплементувати нові правила у своє національне законодавство (за винятком електронних закупівель, де дедлайном був вересень 2018 року). Тому, наприклад, у Великій Британії Положення про державні контракти 2015 року, які імплементують Директиву про закупівлі 2014 року, набули чинності 26 лютого 2015 року [18]. Управління державних закупівель Ірландії провело процес публічних консультацій з 31 жовтня по 12 грудня 2014 року з метою імплементування нових директив в законодавство Ірландії до 17 квітня 2016 р. [19].

До змін, що були впроваджені, наприклад, Директивою про державні закупівлі, і отримали широке застосування, належить запровадження в тендерній документації зобов'язання брати до уваги критерії доступності людям з обмеженими можливостями до будь-яких робіт, товарів або послуг, призначених для використання широким загалом або персоналом замовника, якщо тільки не існує підстав для того, щоб цього не робити [20]. Крім того, було дозволено розглядати документацію третіх сторін, як доказ того, що товари та послуги відповідають необхідним соціальним та екологічним характеристикам, «пов'язаним з предметом контракту» [14].

Нові норми законодавства ЄС у сфері публічних закупівель спрощують і здешевлюють малим і середнім підприємствам (далі – МСП) участь у публічних закупівлях товарів, робіт і послуг, забезпечують найкраще співвідношення ціни та якості і змушують учасників закупівель за державні кошти дотримуватись принципів ЄС щодо прозорості та конкуренції. Щоб стимулювати прогрес у досягненні конкретних цілей державної політики, нові правила також дозволяють враховувати екологічні та соціальні аспекти, а також інноваційні аспекти при укладенні державних контрактів.

Але успіх нового законодавства також залежить від його ефективного застосування в країнах ЄС і готовності 250 тис. покупців з числа органів державної влади і місцевого самоврядування у ЄС скористатися перевагами цифрової революції, скоротити бюрократичну тяганину та зробити процеси закупівель більш ефективними, діловими та дружніми щодо пересічних громадян [21].

Нове законодавство ЄС щодо проведення публічних закупівель і концесій, запроваджене 18 квітня 2016 року, встановлює мінімальні узгоджені правила для тендерів, грошова вартість яких перевищує певну суму та які, як вважається, мають транскордонний інтерес. Європейські правила гарантують, що укладання контрактів вищої вартості на надання суспільних благ і послуг має бути справедливим, прозорим і недискримінаційним (табл. 2).

Таблиця 2. Порогові значення публічних закупівель в країнах ЄС відповідно до типу договорів

№ з/п	Типи договорів	Пороговий показник, євро
1.	Договори підряду, субсидовані підряди	5 382 000
2.	Усі послуги, що стосуються соціальних та інших специфічних послуг, перелічених у Додатку XIV	750 000
3.	Усі субсидовані послуги	215 000
4.	Усі інші контракти на надання послуг і всі конкурси проектів	140 000
5.	Усі контракти на постачання, укладені замовниками, які не працюють у сфері оборони	140 000
Центральні органи державної влади (Контракти на постачання, укладені замовниками, які працюють у сфері оборони)		
6.	Стосовно продуктів, перелічених у Додатку III	140 000
7.	Щодо інших продуктів	215 000
Субцентральні замовники		
8.	Договори підряду, субсидовані підряди	5 382 000
9.	Усі послуги, що стосуються соціальних та інших специфічних послуг, перелічених у Додатку XIV	750 000
10.	Усі інші контракти на надання послуг, усі конкурси проектів, субсидовані контракти на надання послуг, усі контракти постачання	215 000

Джерело: [22].

Проте для тендерних пропозицій меншої вартості застосовуються норми національного законодавства, які, тим не менш, мають відповідати загальним принципам права ЄС:

1) Порогові значення для оборонної директиви 2009/81/ЄС регламентуються Директивою 2009/81/ЄС про координацію процедур укладання певних контрактів на виконання робіт, контрактів на поставку та контрактів на надання послуг замовниками або організаціями у сферах оборони та безпеки.

- контракти на виконання робіт: 5 382 000 євро;
- усі контракти на постачання та послуги: 431 000 євро [22].

2) Порогові значення відповідно до типу закупівель відповідно до директив 2014 року про концесії, загальні закупівлі та комунальні послуги, регламентуються:

- а) Директивою про концесії 2014/23/ЄС [16].
 - концесії на всі роботи чи послуги: 5 382 000 євро [22].
- б) Класичною Директивою 2014/24/ЄС [14].

в) Директивою про комунальні послуги (галузі) 2014/25/ЄС, яка регламентує закупівлі установ, що працюють у секторах водопостачання, енергетики, транспорту та поштових послуг:

- контракти на виконання робіт: 5 382 000 євро;
- усі послуги, що стосуються соціальних та інших спеціальних послуг, перелічених у Додатку XVII: 1000000 євро;
- усі інші контракти на надання послуг, усі конкурси на проектування, усі контракти на постачання: 431000 євро [15].

Нові норми законодавства спрощують процедури публічних закупівель і роблять їх більш гнучкими, що є корисним як державним замовникам і муніципальним утворенням, так і суб'єктам господарювання, особливо МСП.

Крім згаданих нових Директив, що регламентують проведення процедур публічних закупівель, набув чинності Регламент про міжнародний інструмент закупівель (далі – IPI), прийнятий Європейським Союзом 23 червня 2022 року. IPI має на меті відкриття захищених ринків і посилення рівних умов на світовому ринку закупівель.

IPI надає Європейській комісії нові інструменти для захисту ринку публічних закупівель третіми країнами. Відповідно до IPI, Комісія розпочне розслідування та консультації, якщо третя країна запровадить або збереже будь-який захід, процедуру чи практику, які серйозно та постійно підривають доступ товарів, послуг і компаній ЄС до ринку закупівель третьої країни. Комісія ЄС може діяти за власною ініціативою або реагувати на скаргу держави-члена або зацікавленої сторони ЄС, наприклад потенційного учасника тендеру. Зацікавлені сторони зможуть подати скаргу через веб-сайт Європейської комісії [23].

Щоб відповісти на обмежувальну практику третьої країни, Європейська комісія може прийняти рішення про застосування одного з двох заходів. Він може використовувати коригування балів, що негативно впливає на оцінку пропозицій, поданих учасниками з цієї третьої країни, і таким чином забезпечує конкурентну перевагу іншим учасникам. Другий можливий захід – виключення заявок учасників торгів із цієї третьої країни.

Підприємство, яке виграв контракт через процедуру закупівель, яка підлягала заходу IPI, матиме певні зобов'язання, яких необхідно дотримуватися під час виконання контракту, а саме:

1. Учаснику-переможцю тендеру не буде дозволено передати субпідряд більше ніж 50% від загальної вартості контракту підприємствам із третьої країни, на які поширюється дія IPI.
2. Для контрактів, за якими мають бути поставлені товари, переможець тендеру повинен переконатися, що товари чи послуги, які він надає та які походять із третьої країни, на яку поширюється дія IPI, становлять максимум 50 % від загальної вартості контракту.

Недотримання вищезазначених зобов'язань може призвести до сплати переможцю тендеру фінансових витрат. Цей фінансовий збір буде або пропорційним, або становитиме від 10% до 30% від вартості контракту.

Заходи IPI стосуються лише процедур закупівель за контрактами на суму щонайменше 15 мільйонів євро для робіт і концесій і 5 мільйонів євро для товарів і послуг. Оскільки Регламент IPI в першу чергу спрямований на відкриття ринків публічних закупівель основних торговельних партнерів ЄС, і найменш розвинених країн в принципі не стосуються.

Паралельно ЄС працює над регулюванням іноземних субсидій, щоб усунути викривлення внутрішнього ринку для контрактів на публічні закупівлі [23].

Висновки. Нові норми законодавства ЄС у сфері публічних закупівель, викладені у Директивах 2014/23/ЄС, 2014/24/ЄС та 2014/25/ЄС спрямовані на спрощення процедур публічних закупівель товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти, що сприяє вільному руху товарів і послуг в країнах Європейського Союзу. Як наслідок, замовники отримують краще співвідношення ціни та якості.

До переваг впровадження цих законодавчих актів слід віднести: модернізацію державних послуг та зменшення адміністративного тягаря; прискорення цифровізації публічних закупівель, що значно підвищує ефективність цієї системи; заохочення інновацій у державному управлінні та екологічних інновацій; обмеження вимог до товарообігу та можливість поділу тендерів на лоти; посилення конкуренції через запровадження нових правил щодо концесій; створення культури доброчесності та чесної конкуренції.

Таким чином, публічні закупівлі стають інструментом стратегічної політики ЄС. Хоча не можна стверджувати, що політика публічних закупівель ЄС є бездоганною, але в процесі її розробки та впровадження завжди враховується досвід усіх країн-учасниць. Державний сектор ЄС може використовувати закупівлі товарів, робіт і послуг за бюджетні кошти для збільшення кількості робочих місць, зростання та інвестицій, а також для створення економіки, яка є більш інноваційною, ресурсо- та енергоефективною і соціально інклюзивною.

Список використаних джерел

1. Дмитренко Е. С. Демократичні принципи бюджетного процесу: міжнародний досвід та українські реалії. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/nov/19900/dmitrenko.pdf> (accessed 18 December 2022).
2. Miranzo-Díaz J. The tension between global public procurement law and nationalist/populist tendencies: proposals for reform. *Revista de Investigações Constitucionais*, vol. 7, no. 2, pp. 355-400, 2020. DOI: <https://doi.org/10.5380/rinc.v7i2.74570>
3. European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Making Public Procurement work in and for Europe*, COM(2017) 572 final, published 3 October 2017 (accessed 20 December 2022).
4. *Tenders Electronic Daily*. Supplement to the 'Official Journal' of the EU. URL: <http://www.ted.europa.eu> (accessed 18 December 2022).

5. Лекарь С. І. Світовий досвід державного регулювання публічних закупівель. Міжнародне право. 2019. № 6, частина 2, 201-208. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-6-2-31>.
6. European Commission. Single Market Scoreboard. Public Procurement 2018. URL: https://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_per_policy_area/public_procurement/index_en.htm#performance (accessed 18 December 2022).
7. Directive 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts. Journal officiel n° L 134 du 30/04/2004 p. 0114 – 0240.
8. Directive 2004/17/CE du Parlement européen et du Conseil du 31 mars 2004 portant coordination des procédures de passation des marchés dans les secteurs de l'eau, de l'énergie, des transports et des services postaux. Journal officiel n° L 134 du 30/04/2004 p. 0001 – 0113.
9. Government procurement in the European Union. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Government_procurement_in_the_European_Union#cite_ref-27 (accessed 19 December 2022).
10. Public Procurement. URL: https://single-market-scoreboard.ec.europa.eu/policy_areas/public-procurement
11. Pircher B. EU public procurement policy: the economic crisis as trigger for enhanced harmonization. Journal of European Integration. 2020. Vol. 42. No. 4. Pp. 509–525. doi: 10.1080/07036337.2019.1666114.
12. Ksonzhyk I., Dubinina M. Monitoring of the activity of public procurement system in countries of European Union and Ukraine. Baltic Journal of Economic Studies, Vol. 3, No. 5, 2017. 238-243. DOI: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-5-238-243>.
13. OECD 2020. Application of public procurement rules during the COVID-19 crisis from the perspective of the European Union's Procurement Directives and the Government Procurement Agreement. April 8, 2020. URL: <http://www.sigmaweb.org/publications/key-public-procurementpublications.htm> (accessed 23 December 2022).
14. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=EN> (accessed 24 December 2022).
15. Directive 2014/25/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0025&from=en> (accessed 24 December 2022).
16. Directive 2014/23/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the award of concession contracts. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0025&from=en> (accessed 24 December 2022).
17. Legal rules and implementation – Growth – European Commission. Growth. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement/legal-rules-and-implementation_en (accessed 24 December 2022)
18. Cabinet Office/Crown Commercial Service, Procurement Policy Note 02/15: Public Contracts Regulations 2015. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/procurement-policy-note-0215-public-contracts-regulations-2015> (accessed 25 December 2022)
19. Office of Government Procurement (2014), Public Consultation on the Transposition of the new EU Procurement Directives, accessed 4 February 2016. <https://www.gov.ie/en/campaigns/d9f43-international-protection-accommodation-services-ipas/?referrer=news/2095> (accessed 26 December 2022).
20. UK Public Contracts Regulations 2015, Regulation 42(8–9). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/procurement-policy-note-0215-public-contracts-regulations-2015> (accessed 25 December 2022).
21. New EU public procurement rules: Less bureaucracy, higher efficiency. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/new-eu-public-procurement-rules-less-bureaucracy-higher-efficiency-2015-11-19_en (accessed 25 December 2022).
22. Commission Delegated Regulation (EU) 2021/1950 of 10 November 2021 amending Directive 2009/81/EC of the European Parliament and of the Council in respect of the thresholds for supply, service and works contracts. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2021.398.01.0019.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2021%3A398%3ATOC (accessed 25 December 2022).
23. Новий інструмент ЄС щодо міжнародних закупівель проти дискримінації з боку третіх країн. URL: <https://www.loyensloeff.com/insights/news--events/news/new-eu-international-procurement-instrument-against-discrimination-by-third-countries/> (accessed 25 December 2022).

References

1. Dmytrenko, E. S. (2019) Demokratychni pryncypy biudzhetnoho protsesu: mizhnarodnyi dosvid ta ukraini realii [Democratic principles of the budget process: international experience and Ukrainian realities]. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/nov/19900/dmitrenko.pdf> [in Ukr.].
2. Miranzo-Díaz J. The tension between global public procurement law and nationalist/populist tendencies: proposals for reform. Revista de Investigações Constitucionais, 7/2. 355-400, 2020. DOI: <https://doi.org/10.5380/rinc.v7i2.74570>
3. European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Making Public Procurement work in and for Europe, COM(2017) 572 final, published 3 October 2017.
4. Tenders Electronic Daily. Supplement to the 'Official Journal' of the EU. URL: <http://www.ted.europa.eu>

5. Lekar, S. I. (2019). *Svitovyi dosvid derzhavnoho rehulivannia publichnykh zakupivel* [World experience of state regulation of public procurement]. *International law*, 6/2. 201-208. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-6-2-31> [in Ukr.].
6. European Commission. *Single Market Scoreboard. Public Procurement 2018*. Available at: https://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_per_policy_area/public_procurement/index_en.htm#performance
7. Directive 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts. *Journal officiel* n° L 134 du 30/04/2004 p. 0114 – 0240.
8. Directive 2004/17/CE du Parlement européen et du Conseil du 31 mars 2004 portant coordination des procédures de passation des marchés dans les secteurs de l'eau, de l'énergie, des transports et des services postaux. *Journal officiel* n° L 134 du 30/04/2004 p. 0001 – 0113.
9. Government procurement in the European Union. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Government_procurement_in_the_European_Union#cite_ref-27
10. Public Procurement. URL: https://single-market-scoreboard.ec.europa.eu/policy_areas/public-procurement
11. Pircher B. (2020). EU public procurement policy: the economic crisis as trigger for enhanced harmonization. *Journal of European Integration*, 42/4. 509–525. doi: 10.1080/07036337.2019.1666114.
12. Ksonzhyk I., Dubinina M. (2017). Monitoring of the activity of public procurement system in countries of European Union and Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, 3/5, 238-243. DOI: <http://dx.doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-5-238-243>.
13. OECD 2020. Application of public procurement rules during the COVID-19 crisis from the perspective of the European Union's Procurement Directives and the Government Procurement Agreement. April 8, 2020. URL: <http://www.sigmaweb.org/publications/key-public-procurementpublications.htm>
14. Directive 2014/24/EU of the European Parliament and the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0024&from=EN>
15. Directive 2014/25/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0025&from=en>
16. Directive 2014/23/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on the award of concession contracts. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0025&from=en>
17. Legal rules and implementation – Growth – European Commission. Growth. Available at: https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement/legal-rules-and-implementation_en
18. Cabinet Office/Crown Commercial Service, Procurement Policy Note 02/15: Public Contracts Regulations 2015. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/procurement-policy-note-0215-public-contracts-regulations-2015>
19. Office of Government Procurement (2014), *Public Consultation on the Transposition of the new EU Procurement Directives*, accessed 4 February 2016. URL: <https://www.gov.ie/en/campaigns/d9f43-international-protection-accommodation-services-ipas/?referrer=/news/2095>
20. UK Public Contracts Regulations 2015, Regulation 42(8–9). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/procurement-policy-note-0215-public-contracts-regulations-2015>
21. New EU public procurement rules: Less bureaucracy, higher efficiency. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/new-eu-public-procurement-rules-less-bureaucracy-higher-efficiency-2015-11-19_en
22. Commission Delegated Regulation (EU) 2021/1950 of 10 November 2021 amending Directive 2009/81/EC of the European Parliament and of the Council in respect of the thresholds for supply, service and works contracts. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2021.398.01.0019.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2021%3A398%3ATOC
23. Novyi instrument YeS shchodo mizhnarodnykh zakupivel proty dyskryminatsii z boku tretikh krain [New EU instrument on international procurement against discrimination by third countries]. URL: <https://www.loyensloeff.com/insights/news--events/news/new-eu-international-procurement-instrument-against-discrimination-by-third-countries/> [in Ukr.].

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Ксьонжик Ірина Володимирівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет
 вул. Г. Гонґадзе, 9, м. Миколаїв, 54020, Україна
 e-mail: ksonzhyk@mnau.edu.ua
 ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5172-3821>
 Researcher ID: D-2436-2018

Мацьків Галина Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, Львівський національний університет природокористування
 вул. В. Великого, 1, м. Дубляни, 80381, Жовківський район, Львівська область
 e-mail: galkabruk@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1329-7355>

Сорочан Наталія Георгіївна, головний спеціаліст відділу обліку, звітності, кадрової роботи і діловодства департаменту внутрішнього фінансового контролю, нагляду та протидії корупції, Миколаївська міська рада
вул. Адміральська, 20, м. Миколаїв, 54001, Україна
e-mail: sorochannata@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHORS

Ksonzhyk Iryna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Accounting and Taxation, Mykolaiv National Agrarian University
St. G. Gongadze, 9, Mykolaiv, 54020, Ukraine
e-mail: ksonzhyk@mnau.edu.ua

Matskiv Halyna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Lviv National University of Nature Management
St. V. Velikoho, 1, Dublyany, 80381, Zhovkivskyi district, Lviv region
e-mail: galkabruk@ukr.net

Sorochan Nataliya, chief specialist of the department of accounting, reporting, personnel work and record keeping of the department of internal financial control, supervision and anti-corruption, Mykolaiv city council
St. Admiralska, 20, Mykolaiv, 54001, Ukraine
e-mail: sorochannata@gmail.com

УДК 339.138

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-55-105-118>

КОМЕРЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СИСТЕМА АНАЛІЗУ ТА ОЦІНКИ

Семененко О. Г.
Доскоч А. С.

В статті представлено структурну модель системи аналізу та оцінки комерційної діяльності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних засад та прикладних аспектів моделювання процесу аналізу та оцінки комерційної діяльності підприємства.

Метою роботи є обґрунтування структурної моделі аналізу та оцінки комерційної діяльності на прикладі підприємства оптової торгівлі.

Методологічною основою статті. Для досягнення мети, вирішення поставлених у дослідженні завдань використано комплекс загальнонаукових та прикладних методів дослідження: метод аналізу та синтезу, моделювання, аналітичного планування та прогнозування, рейтинговий метод, економіко-математичні, статистичні методи, то що.

Результати роботи. Узагальнено та систематизовано науково-методичні засади та практичний інструментарій організації та проведення контролю, аналізу та оцінки комерційної діяльності в системі господарської діяльності підприємств. Розроблено структурно-логічну модель системи аналізу та оцінки комерційної діяльності підприємства. На основі розрахунку узагальнених показників аналізу та сценаріїв майбутнього розвитку комерційної діяльності підприємства оптової торгівлі обґрунтовано висновки та рекомендації щодо підвищення ефективності комерційної діяльності даного підприємства.

Галузь застосування результатів. Представлені у статті теоретичні положення дали змогу сформулювати пропозиції науково-практичного характеру щодо застосування моделі системи аналізу та оцінки комерційної діяльності підприємств в процесі оптимізації їх господарської діяльності

Висновки. Менеджмент господарської діяльності нерозривно пов'язаний зі системою комерційної діяльності та зі системою її аналізу та контролю, що дає змогу оцінити ефективність комерційної діяльності підприємства. Представлена модель системи аналізу та оцінки комерційної діяльності дозволяє на основі нескладних розрахунків, за пропонуваним алгоритмом, оцінити стан комерційної діяльності та напрямки її оптимізації в системі стратегічного планування та прогнозування підприємств.

Ключові слова: комерційна діяльність, аналіз, моделювання, ефективність комерційної діяльності.

COMMERCIAL ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE: ANALYSIS AND EVALUATION SYSTEM

Semenenko Olena,
Doskach Oleksandr

The article presents a structural model of the system of analysis and evaluation of the enterprise's commercial activity.